

Abstract

The history of schools varies from country to country. There was education in ancient Iran. Also during the Achaemenid period, education took place in the family, near religious centers and the court. There was court education during the Sassanids and Jundishapur University was established during the reign of Ardeshir Babakan. From the beginning of the fourth century and during the fifth century AH, there were changes in the educational organization of Iran. In this way, the buildings of the mosques were taken out of their simple form, and in them, study areas and rooms for students of science were created, and gradually, schools were established near the mosques. Architecture is a manifestation of the level of civilization of a society, and of course the architecture of educational spaces should be somewhat better than the general architecture of the region, and this is often seen in recent cases in other countries. It can now be seen that the only current concern is limited to the construction of schools in the style of the 1940s and 1350s with narrow corridors and a series of rooms called classrooms, without any other educational spaces such as laboratory, sports, research and chat space. And the dialogue that the current trend has caused the lack of interest and motivation of our children in educational environments and nature to study science in these spaces. In *Meditation and Punishment*, Michelle radically criticizes and questions the structure of schools by saying that they resemble prisons. This may be familiar to us; Those corridors and classrooms on both sides are very similar to penitentiaries or prisons, while in ancient Iran we had mosque-schools where life and education were integrated and how intimate and lively their architecture was.

Keywords: Architecture, Urmia schools, traditional to contemporary period

نقش الگوی آموزشی درمانی بر افکار و اخلاق زنان مطلقه با درمان اکت

مرجان مهرابی گوهری^۱

سعید وزیری یزدی^۲

محمد حسین فلاح یخدانی^۳

زهرا چابکی نژاد^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۰۵

چکیده

زمینه: خانواده تأثیرگذارترین واحد تربیتی در جوامع به شمار می‌رود. مهمترین عامل ثبات یا فروپاشی خانواده، چگونگی رابطه‌ی عاطفی میان اعضای خانواده است و عدم موفقیت در آن می‌تواند به طلاق بیانجامد. تحقیقات نشان میدهد که پیامدهای منفی زندگی پس از طلاق می‌تواند به مشکلات روانی برای افراد مطلقه بیانجامد. تحقیقات نشان میدهد که پیامدهای منفی زندگی پس از طلاق می‌تواند به مشکلات روانی و متاثر از آن مشکلات اخلاقی برای افراد مطلقه ایجاد نماید.

روش: هدف پژوهش ترکیب دو روش کمی و کیفی بمنظور ادراک دیدگاه‌ها و تجارب زنان مطلقه بر اساس طراحی یک مدل آموزشی مبتنی بر درمان اکت می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل زنان مطلقه مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر کرمان بود. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها کیفی، براساس گدگذاری سه‌گانه بود و تجزیه و تحلیل داده‌های کمی برای نتایج توصیفی و نتایج استنباطی از مدل معادلات ساختاری بود. در این پژوهش اولویت با رویکرد کیفی است، تجزیه و تحلیل داده در هر کدام از رویکردها به صورت مستقل و ترتیبی انجام میشود، و از نتایج کیفی در گام کمی استفاده خواهد شد. روش پژوهشی ترکیبی متوالی کرسول - پلانوکارک مبنای پژوهش حاضر است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که زنان مطلقه پس از جدایی از مشکلات روانشناختی و اخلاقی فراوانی رنج می‌برند که با به‌کارگیری تکنیک‌های درمانی اکت این مشکلات به طرز چشمگیری کاهش یافتند.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشان داد که درمان اکت با بازسازی شناختی، رابطه‌ای بین کلام و افکار و احساسات ایجاد میکند که مراجع می‌آموزد که در هر چالشی خطاهای شناختی خود را شناخته و بتواند با پذیرش احساسات خود در جهت ارزش‌های اخلاقی حرکت کند. در نهایت ۳۹ مفهوم مرتبط با رفتارهای اخلاقی پس از طلاق استخراج و تبیین گردید.

کلید واژگان: خانواده، زنان مطلقه، درمان اکت، مولفه‌های آموزشی درمانی

^۱ دانشجوی دکتری مشاوره، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

^۲ استادیار دانشگاه، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران. نویسنده مسئول

^۳ استادیار دانشگاه، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

^۴ استادیار دانشگاه، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

خانواده بزرگترین و تأثیرگذارترین واحد تربیتی در جوامع به شمار می‌رود (۱). خانواده، نهادی است که از یکسو با جامعه بزرگتر در تعامل است و از سوی دیگر مستقیماً با فرد در ارتباط است. اهمیت این نهاد به حدی است که برخی صاحب‌نظران آن را از ارکان اساسی جامعه به حساب می‌آورند و تحقق جامعه سالم را در گرو دستیابی به خانواده سالم می‌پندارند (۲).

اخلاق و پایبندی به اصول اخلاقی در زندگی شخصی و رفتارهای فردی، امری کاربردی و روزمره است در حالی که اخلاقیات، علم اخلاق، نظام اخلاق، مباحث نظری اخلاق را در یک دید وسیع‌تر مورد بررسی قرار می‌دهد و اصطلاحی است که معمولاً برای مطالعه فلسفه اصول اخلاقی مورد استفاده فلاسفه قرار گرفته است (۳).

اخلاقیات را می‌توان اینگونه تعریف کرد: استانداردهای رفتاری که از نظر قانونی و اخلاقی قابل قبول جامعه هستند و هدف آن‌ها جلوگیری از بروز رفتارهایی است که به نفع فرد و ضرر دیگران می‌باشد. در این راستا، رفتار اخلاقی عبارت است از رفتارهایی که این استانداردها را رعایت می‌کند و رفتار غیر اخلاقی، رفتاری است که این استانداردها را نقض می‌کند. می‌توان چنین فرض کرد که معیار تعیین رفتار اخلاقی و غیر اخلاقی، ذهنی و تابعی از ادراک و برداشت فرد از انتظارات رفتاری است (۴).

از آنجا که رفتارهای اخلاقی می‌توانند به سلامت جامعه کمک کرده و امنیت اجتماعی و روانی جامعه را افزایش دهد و از سوی دیگر رفتارهای غیر اخلاقی می‌توانند باعث خسارت فراوان و گاه جبران‌ناپذیری در جامعه گردد، پژوهشگران اعتقاد دارند که از طریق فهم پیشایندهای رفتارهای اخلاقی می‌توان چگونگی تشخیص و مدیریت رفتارهای اخلاقی و پیامدهای اجتماعی را دریابند. گرچه مدل‌های تصمیم‌گیری و رفتار اخلاقی در همه خصوصیات با هم توافق ندارند، اما همه آن‌ها بر این فرض قرار دارند که رفتار اخلاقی افراد در اجتماع نمی‌تواند بدون در نظر گرفتن زمینه‌ای که در آن ایجاد شده اند فهمیده شود (۵).

طلاق پدیده‌ای است که پیایندهای آن نه تنها در بعد اقتصادی و فرهنگی و خانوادگی تأثیر گذار می‌باشد، بلکه آثار رفتاری و اخلاقی آن پس از وقوع طلاق می‌تواند بسیار جدی‌تر از موارد و ابعاد دیگر آن دامنگیر افراد شود (۶).

یکی از مهمترین عواملی که بر بقا و رشد و خانواده اثر می‌گذارد، روابط سالم و مبتنی بر سازگاری و تفاهم بین اعضا بخصوص زن و شوهر است. با توجه به تغییرات و پیچیدگی روزافزون جامعه و گسترش روابط اجتماعی، آموزش مهارت‌ها برای آماده‌سازی افراد جهت رویارویی با دیگران و موقعیت‌های دشوار، امری ضروری به نظر می‌رسد. بدون شک اگر زوجین در روش‌های ارتباطی مهارت داشته باشند، می‌توانند بسیاری از مسائل زندگی را حل کرده و از زندگی لذت ببرند (۷).

اگرچه ممکن است تأثیرات فردی طلاق و سازگاری پس از آن در برخی ایجاد ناتوانی نکند، ولی برای بسیاری از افراد اضطراب زیادی به همراه دارد. طلاق پدیده‌ای است که زن و شوهر از طریق آن به زندگی مشترک خویش پایان داده و پیوند زناشویی را می‌گسلند. رشد طلاق در دهه‌های اخیر، خاص کشورهای صنعتی و در ارتباط مستقیم با کاهش ابعاد خانواده و توسعه خانواده‌های هسته‌ای نبوده، بلکه از مکانیسم‌های دیگری پیروی کرده است. همچنین نباید تصور کرد که در جوامعی که خانواده گسترده معمول است، لزوماً میزان طلاق پایین می‌باشد (۸).

طلاق نه تنها اثرات اقتصادی منفی بسیاری برای خانواده دارد بلکه این اثرات در تک تک سلولهای اجتماعی رخنه میکند و حتی خانواده‌های سالم، ناخودآگاه در اجتماع تحت تأثیر عوارض طلاق قرار می‌گیرند. تعداد خانواده‌های مرد سرپرست در ایران، بیش از ۱۵ میلیون و ۷۱۱ هزار خانوار و تعداد خانواده‌های زن سرپرست نیز بیش از یک میلیون و ۶۴۱ هزار خانوار است (۹)

در پژوهشی با عنوان "بازنمایی مولفه‌های احتمالی آسیب طلاق: مطالعه‌ای به روش پدیدار شناسی" نتایج تحقیق به شناسایی ۶۵ زیرمولفه و ۸ مولفه اصلی با مولفه‌های فردی، مولفه‌های روابط زوجی، مولفه‌های خانوادگی، مولفه‌های فرهنگی، مولفه‌های اجتماعی، مولفه‌های اقتصادی، مولفه‌های اعتقادی منتج گردید (۱۰).

در پژوهشی دیگر که با عنوان "علل و عوامل طلاق و سلامت روانی زنان مطلقه" انجام شد، محققین نتیجه گرفتند درک مفهوم طلاق برگرفته از باورهای جامعه است. طلاق بر سلامت روان تأثیر دارد. به عبارت دیگر، طلاق نه تنها یک مقوله اجتماعی- فرهنگی است، بلکه یک تعیین کننده اجتماعی و اخلاقی مؤثر بر سلامت نیز میباشد. بنابراین هرگونه برنامه‌ریزی برای ارتقای سلامت روانی زنان مطلقه نیازمندکشف و تفسیر دیدگاه‌های تجربه کنندگان پدیده پیچیده طلاق است (۱۱).

محققین تحقیق دیگری با عنوان "تجربه زیستی زنان متأهل در مواجهه با طلاق عاطفی" انجام دادند. بر اساس مصاحبه‌های انجام شده در زنان نمونه؛ ارتقای موقعیت تحصیلی و اجتماعی مرد، ناهمسانی اعتقادات و باورها، مشکلات اقتصادی، اعتیاد و مشکلات روحی و روانی از دوران کودکی علل طلاق عاطفی و همچنین زمینه‌هایی مثل؛ ناهمسانی اعتقادات و ارزش‌ها، احساس عدم اعتماد به نفس، توهین و تحقیر و بدزبانی، تخریب شخصیت، اقتدارگرایی پدرسالارانه و خیانت به این فضای سرد و تنش‌زا دامن می‌زند. در نتیجه این تحقیق به این موضوع میرسد که زنان پس از ازدواج به مسایلی فراتر از جسم و روح و روان و سلامت خود، همچون فرزندان، آبرو و قضاوت مردم، نیاز مالی و ... می‌اندیشند که باعث میشود تمام سختی‌ها و رنج‌های ناشی از سردی روابط زناشویی که همان طلاق عاطفی است، را تحمل کنند و به سراغ طلاق قانونی نروند (۱۲).

پژوهشی با عنوان "مقایسه اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و درمان متمرکز بر شفقت در تقویت عزت نفس و سازگاری پس از طلاق زنان" انجام گرفت. این پژوهش به روش نیمه آزمایشی با پیش‌آزمون، پس‌آزمون بر روی ۳۶ زن مطلقه انجام شد. نتایج نشان داد که در مرحله پس‌آزمون درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و درمان متمرکز بر شفقت موجب بهبود سازگاری پس از طلاق و عزت نفس شد. تأثیر هر دو رویکرد درمانی در مرحله پیگیری پایدار بود (۱۳).

همچنین در تحقیقی با عنوان "بررسی اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر نارسایی هیجانی زنان مطلقه" نتایج پژوهش نشان داد که درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر نارسایی هیجانی زنان مطلقه تأثیر معناداری دارد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند برای کلیه متخصصینی که به نوعی با این بخش از افراد جامعه سر و کار دارند بویژه درمانگران حوزه خانواده مفید و مثمر ثمر قرار گیرد (۱۴).

در مطالعه‌ای نتایج نشان داده شد ضررهای نامتناسب زنان در درآمد خانوار و افزایش همراه با خطر فقر و فرزندپروری مجرد، با هم جمع‌آوری شده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که نوع نامتناسب طلاق در مردان موقت است، در حالی که در زنان مزمن است (۱۵).

در تحقیقی با عنوان "عوامل خطر طلاق در اسلوونی: یک مطالعه کیفی از تجربه افراد مطلقه انجام شد. نتایج تحقیق ایشان نشان می‌دهد که عوامل خطر قبل از ازدواج وجود داشته اما به دلایل مختلف از جمله عدم آگاهی و مهارت در ایجاد روابط توسط شرکت کنندگان مورد غفلت واقع شده است (۱۶).

مطالعه دیگری با عنوان "نگرانی‌های زن مطلقه و تأثیر آن بر سلامتی" انجام گردید. در این پژوهش مضامین مشخص شده عبارت بودند از: به دنبال پشتیبانی، مراقبت از خود و زمان برای خود در ارتباط با سلامتی. پیامدهای پرستاران و کارمندان مراقبت‌های بهداشتی شرح داده شده است (۱۷).

برخی محققین به طرح تأثیرات طلاق بر جامعه، خانواده، زوجین و فرزندان پرداخته‌اند؛ عده‌ای نیز تأثیرات رفتاری بعد از طلاق بر زوجین و یا فرزندان را مورد بررسی قرار داده‌اند و با گوش زد کردن آن تأثیرات بر خانواده‌ها و پیامدهای رفتاری و اخلاقی سو آن بر جامعه به اندیشه‌آند که تا حدی از میزان نرخ رشد طلاق بکاهند (۱۸ و ۱۹).

علاوه بر اینکه مشکلات ناشی از طلاق می‌تواند به صورت مستقیم بر رفتارهای اخلاقی اثر داشته باشد، قادر است از طریق متغیرهای دیگر نظیر معنویت (۲۰) نیز بر بروز رفتارهای اخلاقی مؤثر باشد. با توجه به مطالب گفته شده، هدف پژوهش در این تحقیق بررسی و تحلیل یک الگوی آموزشی درمانی بصورت روانشناختی بر پایه درمان اکت بمنظور بهبود رفتاری و اخلاقی در میان زنان مطلقه می‌باشد.

پس از بررسی تحقیقات انجام شده در این زمینه به این نتیجه میرسیم که پیامدهای منفی زندگی پس از طلاق می‌تواند به مشکلات اخلاقی، روانی و روانشناختی برای افراد مطلقه بیانجامد. این تحقیقات نشان میدهد که پیامدهای منفی زندگی پس از طلاق می‌تواند به مشکلات روانی و متاثر از آن مشکلات اخلاقی برای افراد مطلقه ایجاد نماید.

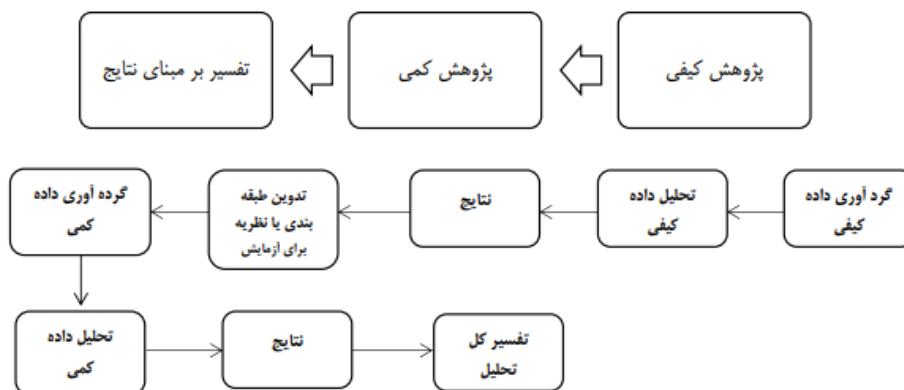
از مباحث مطرح شده می‌توان نتیجه گرفت که به دلایلی انجام این پژوهش از اهمیت و ضرورت برخوردار است، زیرا گسترش طلاق در هر جامعه‌ای مخصوصاً اگر با شتاب و جهش غیرعادی همراه باشد سبب اهمیت بررسی آن می‌شود؛ حال با توجه به آمار رو به رشد طلاق در کشور و به‌طور خاص در کرمان و دیگر این‌که پس از جدایی، زنان نسبت به مردان آسیب‌ها و صدمات بیشتری متحمل می‌شوند، پرداختن به این قشر حساس و آسیب‌پذیر جامعه ضروری به نظر می‌رسد. از طرف دیگر، مدل آموزشی درمانی اکت به‌تازگی مطرح شده و هنوز اثربخشی آن در مورد بسیاری از نمونه‌ها مانند زنان مطلقه و بسیاری از متغیرها موردسنجش واقع نشده و همچنین مطالعات بسیار اندکی در زمینه اثربخشی این مدل درمانی بر نشخوار اخلاقی وجود دارد؛ لذا انجام چنین پژوهشی که بتواند این کاستی‌ها را در کنار هم جبران کند، مفید به نظر می‌رسد.

هدف پژوهش ترکیب دو روش کمی و کیفی بمنظور ادراک دیدگاه‌ها و تجارب زنان مطلقه بر اساس طراحی یک مدل آموزشی مبتنی بر درمان اکت می‌باشد.

مواد و روش‌ها

روش‌شناسی تحقیق، که روش مناسب هر پژوهش را بر اساس موضوع تحقیق و طرح آن انتخاب می‌کند، از مهمترین بخش‌های فرآیند پژوهش است. توجه به این بحث و اهمیت آن، سابقه‌ای کهن دارد، و تفاوت میان علوم از نظر روش تحقیق در آنها، کمابیش ملحوظ بوده است. البته در برخی زمانها بر یک روش، مانند روش عقلی، بیشتر تأکید میشده است. روش پژوهش حاضر از نوع ترکیبی اکتشافی است. هدف اصلی طرح اکتشافی دو مرحله‌ای این است که نتایج حاصل از روش کیفی به ایجاد با شکل دهی روش کمی کمک کند و جامعه آماری پژوهش نیز شامل زنان مطلقه مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر کرمان است. **این طرح بر این اعتقاد بنا شده است که اکتشاف به چند دلیل ضرورت دارد؛ ممکن است ابزاری برای پژوهش موجود نباشد؛ متغیرها ناشناخته باشد یا چار چوب با نظریه‌ی راهنمای عمل برای پژوهش وجود نداشته باشد.** این طرح را میتوان زمانی به کار برد که پژوهشگر نیاز دارد ابزاری برای پژوهش تدوین کند (۲۱) یا زمانی که قصد دارد متغیرهای مهم ناشناخته را برای مطالعه به صورت کمی شناسایی کند یا زمانی که پژوهشگر قصد دارد داده‌ها را به گروه‌های مختلف تعمیم داده، ابعاد مختلف یک نظریه یا طبقه بندی جدید را آزمون کند با یک پدیده را به صورت عمیق کاوش و سپس میزان عمومیت آن را اندازه گیری کند. در این طرح، تأکید اصلی بر داده‌های کیفی است و طرح اکتشافی متوالی خوانده میشود. در روش ترکیبی اکتشافی، اولویت با رویکرد کیفی است. تجزیه و تحلیل داده در

هر کدام از رویکردها به صورت مستقل و ترتیبی انجام میشود، و از نتایج کیفی در گام کمی استفاده خواهد شد. روش پژوهشی ترکیبی متوالی کرسول-پلانوکارک (۲۰۰۷) مبنای پژوهش حاضر است که نمودار آن در زیر آمده است (۲۲).

شکل ۱: روش تحقیق بر اساس مدل پیشنهادی کرسول پلانوکارک (۲۲)

روش کیفی مورد استفاده در پژوهش حاضر، پدیدارشناسی است؛ پدیدارشناسی به عنوان یک روش تحقیق، روشی نظامدار و دقیق از مجموعه رویکردهای کیفی است پدیدارشناسی هم یک فلسفه و هم نوعی روش تحقیق است و هدف آن پاسخ به سوالاتی است که به معنای پدیده‌ها مربوط میشود. هدف پژوهشگر، درک معنی تجربه به همان صورتی که فرد تجربه کرده است، میباشد. درحقیقت پدیده شناسی، به روشن کردن ساختار یا جوهره تجربه زنده یک پدیده، به منظور پیدا کردن وحدت معنی و توصیف صحیح آن می‌پردازد. روش نمونه‌گیری بخش کیفی، هدفمند است؛ پژوهشگر به صورت هدفمند، تنها زمانی که تجربه طلاق قانونی دارند را مورد سؤال قرار داده است. بر اساس امکانات و دسترسی محقق با ۱۰ زن مطلقه مصاحبه انجام شد.

روش تحقیق بخش کمی در راستای شناسایی و تأیید گویه‌های استخراج شده از مرحله کیفی است؛ بنابراین از روش تحلیل عاملی استفاده شد. تحلیل عاملی تأییدی در واقع یک مدل آزمون تئوری است که در آن پژوهشگر تحلیل خود را با یک فرضیه قبلی آغاز میکند. این مدل مشخص میکند که کدام متغیرها با کدام عاملها و کدام عامل با کدام عاملها باید همبسته شوند. روش تأییدی بعد از مشخص کردن عوامل پیش تجربی، از طریق تعیین برازندگی مدل عاملی از پیش تعیین شده، تطابق بهینه ساختارهای عاملی مشاهده شده و نظری را برای مجموعه داده‌ها آزمون میکند. از این‌رو، تحلیل عاملی تأییدی، مورد ویژه‌ای از مدل‌یابی معادلات ساختاری است. بعد از استخراج مفاهیم و مقولات برای اعتباریابی و سنجش مفاهیم بصورت کمی نیازمند نمونه‌گیری هستیم. این بخش که در قالب بخش کمی است به صورت نمونه‌گیری در دسترس انجام میشود؛ در این روش کلیه صاحب‌نظران در حوزه طلاق و درمان اکت شهرستان کرمان به سوالات پرسشنامه پاسخ میدهند. نمونه‌گیری در دسترس نوعی از نمونه‌گیری غیراحتمالی است که در آن تنها از افرادی که در موقع توزیع پرسشنامه در دسترس محقق هستند استفاده میشود. در این بخش براساس دسترسی محقق ۳۰ صاحب‌نظر انتخاب شدند و به پرسشنامه پاسخ دادند.

یافته‌های تحقیق

در این بخش به یافته‌های تحقیق پرداخته شده است؛ ابتدا برای هر یافته تحلیل نظری به صورت مختصر و سپس نقل قول مستقیم درمورد مقوله آورده میشود. در ابتدای هر تحلیل، مضمون اصلی و خرده مضامین مرتبط استخراجی تشریح میشود. لازم به ذکر است که محقق بعد از ۱۰ مصاحبه به اشباع داده‌ها رسید و داده جدیدی تولید نشد.

جدول ۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان را نشان می‌دهد. جدول ۲ نیز گزاره‌های مهم و معیارهای استخراجی منتج از بخش کیفی را نشان می‌دهد.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
سن	۲۰-۲۵ سال	۲	۲۰
	۲۶-۳۰ سال	۴	۴۰
	۳۱-۳۶ سال	۳	۳۰
	۳۷-۴۰ سال	۱	۱۰
تحصیلات	زیردیپلم	۱	۱۰
	دیپلم	۴	۴۰
	کاروانی	۲	۲۰
	کارشناسی	۲	۲۰
	کارشناسی ارشد	۲	۲۰
تعداد فرزندان	فاقد فرزند	۳	۳۰
	۱ فرزند	۴	۴۰
	۲ فرزند	۲	۲۰
	۳ فرزند	۱	۱۰
شغل	خانه‌دار	۵	۵۰
	آزاد	۲	۲۰
	کارمند	۳	۳۰
شغل همسر قبلی	آزاد	۷	۷۰
	کارمند	۳	۳۰
مدت زمان طلاق	۸ ماه	۱	۱۰
	۱۰ ماه	۱	۱۰
	۱ سال	۵	۵۰
	۲ سال	۳	۳۰
جمع کل		۱۰	۱۰۰

جدول ۲: گزاره‌های مهم، معیارها و زیرمعیارهای استخراجی

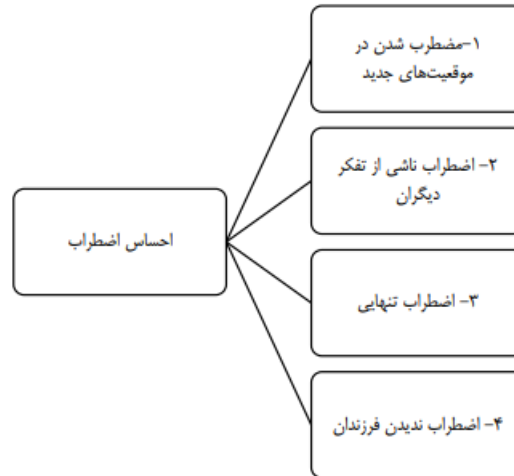
معیار	زیر معیار
احساس اضطراب	مضطرب شدن در موقعیت‌های جدید
	اضطراب ناشی از تفکر دیگران
	اضطراب تنهایی
	اضطراب ندیدن فرزندان

ترس از روبرو شدن با دیگران	احساس ترس
ترس از تنهایی	
عصبانی شدن سریع	نقش های عصبی
زود رنجی	
کم شدن تحمل	
نگرانی منظم	دلشوره داشتن
درگیری ذهنی منظم	
کاهش دیدار با دوستان	
ارتباط کم با اقوام	کاهش ارتباطات اجتماعی
رفت و آمد کم با اقوام	
رفت و آمد کم با پدر و مادر	
مقصر دانستن دیگران	مقصر پنداری
مقصر دانستن شوهر	
۱- افکار منفی درباره دیگران	افکار منفی داشتن
۲- افکار منفی درباره خودم	
عدم پذیرش شخص جدید	عدم پذیرش دیگری
عدم تمایل ارتباط با افراد جدید	
عدم پذیرش ارتباط جدید	
احساس بد نسبت به زندگی	احساس ناخوشایندی
احساس بد نسبت به دیگران	
کناره گیری از خانواده	
کناره گیری از دوستان و آشنایان	انزوا
دوری از افراد جدید	
شرکت در مراسم مذهبی	پناه به مذهب
ذکر و دعای فردی	
نبود آرامش در کنار دیگران	عدم امنیت در کنار دیگران
حس عدم حمایت اجتماعی از دیگران	
نداشتن احساس توانمندی انجام کار	ترس از بی کفایتی
نبود حس حرکت به جلو	
هراس از روبرو شدن با اتفاقا	ترس و وحشت از آینده
وحشت از اقدام عملی برای برنامه ریزی آینده	

احساس از خود بی‌زاری‌ها	-خودبیزاری از شخصیت خو
	خودبیزاری از رفتار خود
ماتم‌زدگی	اندوه‌گینی مداوم
	ناراحتی متوالی
از دست دادن اعتماد به نفس	نبود جرات شروع دوباره
	کمبود حس حرکت به جلو
حس ناکامی	احساس شکست پی در پی
	ترس از شکست در انجام هر کاری
حس بی‌اعتمادی به افراد	نبود اطمینان به گفته دیگران
	نبود اطمینان به قولهای دیگران
عدم باور به خود	عدم اطمینان به توانمندی خود
	عدم باور به انجام کاری
برداشت منفی از خود	نگرش منفی به توانایی خود
	تفکر منفی نسبت به برقراری ارتباط جدید
احساس قربانی بودن	حس ضربه خوردن از دیگران
	داشتن حس خیانت شدن
احساس پشیمانی	حس افسوس از طلاق
	حسرت گذشته رو خوردن
بی‌اشتیافی به زندگی	نبود شور و شوق انجام کار
	نداشتن انرژی انجام کار
	نداشتن حس فعالیت
احساس بی‌ارزشی	حس به درد نخوردن
	احساس بی‌ارزش بودن در زندگی
خلاء عاطفی	نداشتن حس دوست‌داشتن دیگری
	نبود اراده برای محبت کردن به شخص جدید
ناتوانی در تصمیم‌گیری	تردید در تصمیم‌های روزانه
	عدم اشتیاق به تصمیم‌گیری
	طفره‌رفاتن از تصمیم‌های جدید
داشتن حس تعارض	داشتن حس دوست‌داشتن و تنفر
	دارا بودن حس آزادی و بی‌عملی در کارها
استرس	استرس حضور در جمع

استرس تنهایی	
استرس از ارتباطات جدید	
بی‌برنامه‌گی در کارها	نبود هدف در زندگی
بدون هدف رفت‌وآمد کردن	
گیج‌شدن در کارها	
حس محرومیت از محبت خانواده	حس طردشدگی
حس محرومیت از ارتباطات جدید	
حس شرم از دیگران	احساس خجالات
حس شرم در محیط کار	
خجالات از سولا کردن دیگران از طلاق	
درگیری ذهنی باخود	خودسرزنشگری
حرف زدن بی‌دلیل با خود	
تکرار احساس پشیمانی به صورت زبانی	
مخالفت با یک موضوع و سپس موافقت با آن	نداشتن ثبات اخلاقی
یک نظر نبودن با سایر افراد در رابطه با موضوعی اثبات شده	
نگهداری نکردن از فرزند	کمبود مسئولیت اخلاقی
سپردن کارهای خود به دیگران بدون پیگیری	
نداشتن اشتیاق برای انجام کارهای خود	
پرورش فرزند با تفکر ضد ازدواجی و جنس مخالف	نبود تربیت اخلاق محور
نداشتن اشتیاق کافی برای پرورش اخلاقی خود	
نداشتن اشتیاق کافی برای پرورش اخلاقی فرزند خود	
نداشتن آرامش کنار همکاران	نداشتن اخلاق حرفه ای در محیط کار
از زیر بار مسئولیت فرار کردن	
نداشتن اشتیاق و هدف برای کار	
ارائه و تحویل پروژه های ناقص	
اختلال در الگو پذیری فرزندان از یکی از والدین	اختلال در اخلاق فرزندان
مشکلات اخلاقی با دوستان و آشنایان	
نداشتن علاقه به تغییرات اخلاقی	
تاثیر گرفتن از خلق و خوی افراد مشابه	
ترس از داشتن الگوی مشابه در زندگی خود	

در شکل (۲) الگوی مفهومی مربوط به مضمون احساس اضطراب که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته، آورده شده است.

شکل (۲): الگوی مفهومی مربوط به مضمون احساس اضطراب با نگرش اخلاقی

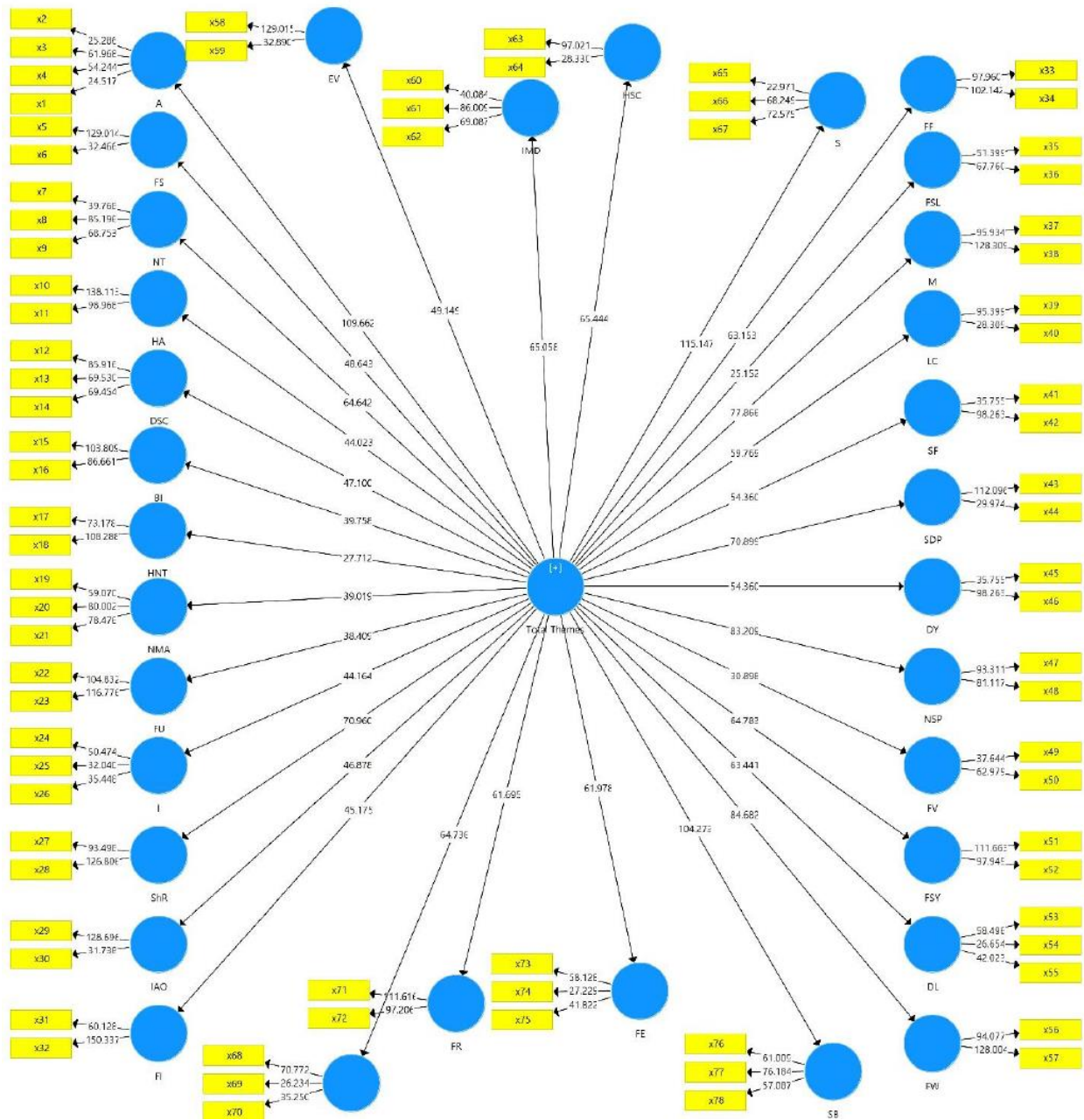
یافته‌های بخش کمی

در این بخش با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس با ۳۰ نفر از متخصصین و کارشناسان و مشاوران ارشد درمان اکت ارتباط برقرار شد و پرسشنامه محقق ساخته از بخش کیفی در اختیار آنها قرار گرفت تا مطلوب بودن یا نبودن مقولات مفاهیم استخراجی برای هر مقوله اصلی مورد سنجش قرار گیرد. آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها، آزمون بارتلت برای امکان انجام تحلیل عاملی و در نهایت تحلیل عاملی تاییدی انجام شده است. جدول (۳) نتایج بررسی نرمال بودن داده‌ها را نشان می‌دهد.

جدول (۳): نتایج بررسی نرمال بودن داده‌ها

متغیر	مقدار Z	سطح معنی‌داری	نتیجه
مضامین تجربه‌زیسته زنان مطلقه	۰,۱۲۴	0.425	توزیع نرمال نیست.

همانطور که از جدول بالا مشخص است سطح معنی‌داری آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای متغیر مضامین تجربه زیسته زنان مطلقه بیشتر از ۰,۰۵ است، بنابراین توزیع داده‌ها نرمال نیست. با توجه به غیرنرمال شدن توزیع داده‌ها و نیز حجم نمونه آماری (حجم کمتر از ۲۰۰ نفر) نرم‌افزار مناسب برای انجام تحلیل عاملی تاییدی Smart Pls است. شکل (۳) نتایج تحلیل عاملی تاییدی را نشان می‌دهد.

شکل (۳): نتایج تحلیل عاملی تاییدی پژوهش

نتایج شکل (۳) نشان‌دهنده مقایسه معناداری (t-value) هر گویه با متغیر خودش است. مطابق شکل کلیه گویه‌ها با متغیرهای خودشان دارای سطح معناداری بیشتر از ۱,۹۶ هستند، بنابراین معنی‌دار هستند. در شکل بارهای عاملی گویه‌ها نیز نشان داده شده است. جدول (۴) شاخص‌ها و مقادیر به دست آمده برای تعیین روایی و واگرایی مقیاس را نشان می‌دهد.

شدن افکار نیز تاثیر مثبت دارد. بسیاری از زنان مطلقه در مصاحبه های خود نشان داد که بعد از طلاق در لاک انزوا و گوشه نشینی فرو رفته اند و از اجتماع دوری میکنند.

پس از مقایسه این مطالعات با یافته های مطالع ی حاضر به این نتیجه رسیدیم که درمان اکت کمک میکند تا زنان مطلقه بجای اجتناب یا انکار احساسات درونی خودشان آنها را بپذیرند (۲۳). در طی درمان اکت زنان مطلقه یاد میگیرند که چگونه احساسات درونی را انکار و اجتناب نکنند و به جای آن بپذیرند که این احساسات مطابق با آن شرایط خاص میباشد و نباید آنها را از ادامه زندگی باز دارد (۲۴). با رسیدن به چنین آگاهی یاد میگیرند که سختیها و مشکلات را بپذیرند و تعهد دهند تا تغییراتی در رفتار و اخلاق خود انجام دهند؛ صرف نظر از آنچه که در زندگی آنها اتفاق افتاده و اینکه چه احساسی دارند.

با توجه به نتایج به دست آمده، پیشنهادات کاربردی به این صورت است که اثربخشی این درمان بر روی دیگر نمونه هایی که درگیر مشکلات اخلاقی هستند، موردسنجش واقع شود. همچنین پیشنهاد می شود که اثربخشی این درمان به صورت مقایسه ای بین زنان و مردان مطلقه انجام شود. علاوه براین، با عنایت به این که در پژوهش حاضر از تجارب زنان پس از طلاق، اطلاعاتی ارائه شده، یافته های این پژوهش می تواند مورد استفاده مشاوران و روان شناسانی قرار گیرد که در زمینه مشاوره طلاق مشغول به فعالیت هستند. همچنین با توجه به اثربخشی درمان پژوهش، ایده استفاده از درمانی اکت در مشاوره پس از طلاق می تواند مطرح باشد.

نتیجه گیری

- نتایج بخش کیفی

در بخش کیفی با ۱۰ نفر از زنان مطلقه مصاحبه به عمل آمد؛ در بخش مربوط به یافته های کیفی مجموعاً ۷۵۱ مفهوم، ۸۶ مقوله فرعی و ۳۹ مقوله اصلی مرتبط با نگرش های اخلاقی بدست آمد که مقولات اصلی و فرعی به شرح زیر است:

۱- احساس اضطراب: مضطرب شدن در موقعیتهای جدید، اضطراب ناشی از تفکر دیگران، اضطراب تنهایی و اضطراب ندیدن فرزندان

۲- احساس ترس: ترس از روبرو شدن با دیگران، ترس از تنهایی

۳- تنشهای عصبی: عصبانی شدن سریع، زودرنجی، کم شدن تحمل

۴- دلشوره داشتن: نگرانی منظم، درگیری ذهنی منظم

۵- کاهش ارتباطات اجتماعی؛ کاهش دبدار با دوستان، ارتباطات کم با اقوام و رفت و آمد کم با پدر و مادر

۶- مقصردانداری؛ مقصردانستن دیگران، مقصردانستن شوهر

۷- افکار منفی داشتن؛

۸- فکرهای منفی درباره دیگران، فکر منفی درباره خودم

۹- عدم پذیرش دیگری؛ عدم پذیرش شخص جدید، عدم تمایل به ارتباط با افراد جدید، عدم پذیرش ارتباطات جدید

۱۰- احساس ناخوشایندی؛ احساس بد نسبت به زندگی و احساس بد نسبت به دیگران

۱۱- انزوا؛ کناره گیری از خانواده، کناره گیری از دوستان و آشنایان و دوری از افراد جدید

۱۲- پناه به مذهب؛ شرکت در مراسم مذهبی و ذکر و دعای فردی

۱۳- عدم امنیت در کنار دیگران؛ نبود آرامش در کنار دیگران، حس عدم حمایت اجتماعی از دیگران

- ۱۴- ترس از بی کفایتی؛ نداشتن احساس توانمندی انجام کار، نبود حس حرکت به جلو
- ۱۵- ترس و وحشت از آینده؛ هراس از روبرو شدن با اتفاقات آینده و وحشت از اقدام برای برنامه ریزی آینده
- ۱۶- احساس از خودبیزاری؛ خودبیزاری از شخصیت خود و خودبیزاری از رفتار خود
- ۱۷- ماتم زدگی؛ اندوهگینی مداوم، ناراحتی متولای
- ۱۸- از دست دادن اعتماد به نفس؛ نبود جرات شروع دوباره، کمبود حس حرکت به جلو
- ۱۹- حس ناکامی؛ احساس شکست پی در پی و ترس از شکست در انجام هر کاری
- ۲۰- حس بی اعتمادی به افراد؛ نبود اطمینان به گفته دیگران و نبود اطمینان به قول های دیگران
- ۲۱- بی باوری نسبت به خود؛ عدم اطمینان به توانمندی خود و عدم باور به انجام کاری
- ۲۲- برداشت منفی از خود؛ نگرش منفی به توانایی خود و تفکر منفی نسبت به برقراری ارتباط جدید
- ۲۳- احساس قربانی بودن؛ حس ضربه خوردن از دیگران و داشتن حس خیانت شدن
- ۲۴- احساس پشیمانی؛ حس افسوس از طلاق و حسرت گذشته را خوردن
- ۲۵- بی اشتیاقی به زندگی؛ نبود شور و شوق انجام کار، نداشتن انرژی انجام کار و نداشتن حس فعالیت
- ۲۶- احساس بی ارزشی؛ حس به درد نخوردن و احساس بی ارزش بودن در زندگی
- ۲۷- خلاء عاطفی؛ نداشتن حس دوست داشتن دیگری و نبود اراده برای محبت کردن به شخص جدید
- ۲۸- ناتوانی در تصمیم گیری؛ تردید در تصمیم های روزانه، عدم اشتیاق به تصمیم گیری در مورد کارها و طفره رفتن از تصمیم های جدید
- ۲۹- داشتن حس تعارض؛ داشتن حس دوست داشتن و تنفر، دارا بودن حس آزادی و بی عملی در کارها
- ۳۰- استرس؛ استرس حضور در جمع، استرس تنهایی و استرس از ارتباطات جدید
- ۳۱- نبود هدف در زندگی؛ بی برنامه گی در کارها، بدون هدف رفت و آمد کردن و گیج شدن در کارها
- ۳۲- حس طرد شدگی؛ حس محرومیت از محبت خانواده و حس محرومیت از ارتباطات جدید
- ۳۳- احساس خجالت؛ حس شرم از دیگران، حس شرم در محیط کار، خجالت از سولا کردن دیگران از طلاق
- ۳۴- خودسرزنشگری؛ درگیری ذهنی با خود، حرف زدن بی دلیل با خود، تکرار احساس پشیمانی به صورت زبانی
- ۳۵- نداشتن ثبات اخلاقی؛ مخالفت با یک موضوع و سپس موافقت با آن، یک نظر نبودن با سایر افراد در رابطه با موضوعی اثبات شده
- ۳۶- کمبود مسئولیت اخلاقی؛ نگهداری نکردن از فرزند، سپردن کارهای خود به دیگران بدون پیگیری، نداشتن اشتیاق برای انجام کارهای خود
- ۳۷- نبود تربیت اخلاق محور؛ پرورش فرزند با تفکر ضد ازدواجی و جنس مخالف، نداشتن اشتیاق کافی برای پرورش اخلاقی خود
- ۳۸- نداشتن اخلاق حرفه ای در محیط کار؛ نداشتن آرامش کنار همکاران، از زیر بار مسئولیت فرار کردن، نداشتن اشتیاق و هدف برای کار، ارائه و تحویل پروژه های ناقص
- ۳۹- اختلال در اخلاق فرزندان؛ اختلال در الگو پذیری فرزندان از یکی از والدین، مشکلات اخلاقی با دوستان و آشنایان، نداشتن علاقه به تغییرات اخلاقی، تاثیر گرفتن از خلق و خوی افراد مشابه، ترس از داشتن الگوی مشابه در زندگی خود

در بخش کمی که پرسشنامه محقق ساخته در بین ۳۰ متخصص و مشاور ارشد درمان اکت در بین زنان مطلقه توزیع و جمع‌آوری شد. در بخش مربوط به روایی و تحلیل عاملی تاییدی نیز نتایج نشان داد کلیه مقولات اصلی و مفاهیم یا گویه‌های مرتبط به آنها اشاره شده در بخش یافته‌های کیفی در پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت. بارهای عاملی تمامی گویه‌ها بالای ۰,۵ و سطح معنی داری (t-value) بالای ۹۶,۱ + بودند. همچنین روایی همگرایی و واگرایی مقولات اصلی مورد تایید قرار گرفت، بنابراین باید گفت ابزار سنجش دارای اعتبار مناسب و سطح بالایی است.

تعهد در درمان اکت به این معناست که افراد اهدافی اختصاصی برای خود تعیین کنند که در راستای ارزش‌های شخصی‌شان باشد، در نتیجه میتوان گفت که تعهد گامی است که پس از خودآگاهی و شناسایی ارزشها برداشته میشود. درمانگران معتقدند با توجه به اینکه هرکس در زندگی نیازها و ارزشهای منحصر به فردی دارد، در نتیجه اهداف او نیز باید به طور اختصاصی و در راستای همین ارزشها تعیین گردد. زندگی کردن با ملاکها و معیارهایی که از بیرون به ما تحمیل شده‌اند و دنبال کردن اهدافی که ارزشهای شخصی ما را برآورده نمیکنند همواره باعث احساس نارضایتی در زندگی میشود. درمان اکت کمک میکند تا زنان مطلقه به جای اجتناب یا انکار احساسات درونی خودشان آنها را بپذیرند. در طی درمان اکت زنان مطلقه یاد میگیرند که چگونه احساسات درونی را انکار و اجتناب نکنند و به جای آن بپذیرند که این احساسات مطابق با آن شرایط خاص میباشد و نباید آنها را از ادامه زندگی بازدارد. با رسیدن به چنین آگاهی یاد میگیرند که سختیها و مشکلات را بپذیرند و تعهد دهند تا تغییراتی در رفتارشان انجام دهند؛ صرف نظر از آنچه که در زندگی آنها اتفاق افتاده و اینکه چه احساسی دارند. درمان اکت با بازسازی شناختی رابطه بین کلام و افکار و احساسات و ایجاد یک فضا و فرصت برای نگاهی دوباره به خود، به مراجع میآموزد که چگونه در هر چالشی خطاهای شناختی خود را بشناسد و بتواند با پذیرش احساسات خود در جهت ارزشهایش حرکت کند.

منابع

1. Yoosefi M. (2020). Investigating factors affecting the professional ethics of teachers with regard to leadership styles of principals of girls' elementary schools in the fourth district of Tehran. [M.A. Thesis]. Iran/Tehran: North Branch, Islamic Azad University (In Persian).
2. Ebrahimi, Tayebah (2017) Lifestyle and solutions to get out of the dilemma of divorce, National Conference on Chastity, Hijab and Lifestyle, Zaveh, Payame Noor University of Khorasan Razavi - Zaveh Islamic Culture and Guidance Office.
3. Yousefi Monireh, Bani Asadi Nazanin (2021) Analysis of factors related to teachers' professional ethics with emphasis on leadership style, Ethics in Science and Technology, Volume 16, Number 2. 162-169.
4. Ulrich C, Patricia OD, Carol T, Adrienne F, Marion D, Christine G. (2007). Ethical climate, ethics stress, and the job satisfaction of nurses and social workers in the United States. Social Science & Medicine; 65(8): 1708-1719.
5. Sharififard Amol, Harbi Azadeh, Baharloo Mostafa, Selected by Yeganeh Mohammad (2019) Designing and Testing a Model of the Precursors of Moral Behavior, Ethics in Science and Technology Quarterly, Volume 14, Number 4, 104-111.
6. Abul Hassani, Aida; Taghipour Ebrahim and Abolghasem Khoshkanesh (2016) A Study and Comparison of the Experience of Divorce in Divorced Men and Women (Meanings, Contexts, Consequences and Adaptation after Divorce), 3rd International Conference on

Recent Innovations in Psychology, Counseling and Behavioral Sciences, Tehran , Nikan Higher Education Institute. 22-10.

۷. Bass BM, Avolio BJ. (2004). Transformational leadership development: manual for the multifactor leadership questionnaire. Palo Alto/CA: Consulting Psychologists Press.
۸. Qasemzadeh A, Zavar T, Mahdiun R, Rezaei A. (2014). The relationship between professional ethics and social responsibility and individual accountability: the mediating role of service culture. *Ethics in Science and technology*; 9 (2): 1-8. (In Persian).
۹. Ajdari, Parasto and Alizadeh Mousavi Ebrahim (2016) Evaluation of the effectiveness of acceptance and commitment based therapy on emotional failure of divorced women, 4th National Conference on Counseling and Mental Health, Quchan, Islamic Azad University, Quchan Branch,
۱۰. López-Roca A, Andrés J, Traver M. (2020). Leadership in a democratic school: a case study examining the perceptions and aspirations of an educational community. *International Journal of Leadership in Education*; 2(1).
۱۱. Eskandari, Faezeh and Hadith Valizadeh (2019) Comparison of the effectiveness of acceptance and commitment based therapy and positive psychology on cognitive flexibility and psychological well-being in mothers with children with autism spectrum disorder, family conference, autism disorder and challenges Mobile Tabatabai University.
۱۲. Asgharzadeh Ganji, Abbas; Seyed Mohammad Rafizadeh and Pedram Rashidi (2016) Couples' privacy with each other in order to strengthen the foundations of the family, the ۳rd International Conference on Family Psychology, ۱۳-۱۴ October 2016, at the beginning of the third millennium, Shiraz, in collaboration with Allameh Khoi Institute of Higher Education, University Zarghan-Conference of Scholars Research Conference.
۱۳. Afrasiabi, Hossein and Roghayeh Dehghani Daramrood (2017), A qualitative study of high-risk marriage among women involved in divorce in Yazd, *Quarterly Journal of Women's Socio-Psychological Studies*
۱۴. Aghdasi, Ali Naghi and Nahid Sohrabi Razian (2017). Tehran, Nikan University.
۱۵. Amini, Azam and Zahra Kamali (2017) Investigating the causes of the increase in consensual divorce in family court, the first research conference in jurisprudence, law and Islamic sciences, Tehran, Farzanegan Knowledge Development Company
۱۶. Amini, Mohammad; Yousef Amini; Kamran Majid Ali and Saber Amini (2014), Sociological study of the phenomenon of divorce and its effect on mental health and self-esteem, International Conference on Behavioral Sciences and Social Studies, Vira Capital of Ideas
۱۷. Anwari, Mohammad Hassan; Ebrahimi, Amrullah; Neshat Doost, Hamid Taher; Afshar, Hamid and Abedi, Ahmad (2014) The effectiveness of group acceptance and commitment therapy (ACT) on pain acceptance, pain-related anxiety and pain intensity in male patients with chronic pain. *Journal of Isfahan Medical School*, 32 (295,) 10-1.

- ۲۰۷۳
۱۸. Olia, Narges. Fatehizadeh, Maryam Bahra May, Fatemeh (2015) Training to enrich married life. Tehran: Danjeh Publishing
 ۱۹. Imanzadeh, Ali, Alipour, series. (2016) The lived experience of Marand women from the problems of early marriage. Journal of Women and Culture. 8 (30.) 31-46
 ۲۰. Akhundi Darzi, Mina., Ismaili, Masoumeh., Kazemian, Somayeh. (2017) Predicting positive psychological states in adjustment after divorce of divorced women. Socio-psychological studies of women in the 15th summer period
 ۲۱. Bastani, Susan., Golzari., Mahmoud. Roshani., Shohreh. The consequences of emotional divorce and coping strategies. Family Research Year 7 Summer 2011 No. 26
 ۲۲. Khosravi, Masoumeh; Sabahi, Parviz; Nazeri, Amir (2014) The effectiveness of communication skills training in reducing loneliness and depression in divorced women. Bi-monthly scientific-research journal of Daneshvar Pezeshki.